

**КЪРТ ВОНЕГЪТ
ОБРЪЩЕНИЕ ПО ПОВОД
ПОВТОРНОТО ОСВЕЩАВАНЕ
НА БИБЛИОТЕКАТА НА
КОЛЕЖ „УИТЪН“, 1973
ГОДИНА**

Превод от английски: Владимир Германов, 2000

chitanka.info

Поздравявам този прекрасен колеж за това, че има библиотека. Ако някой учител или учителка забрави нещо, няма нужда да се прави, че още го знае. Той или тя могат да дойдат в библиотеката да го погледнат или могат да накарат някой студент да го погледне. Никой в „Уитън“ няма нужда да изопачава факти, освен ако той или тя не са твърде мързеливи, за да живеят.

Ако библиотеката на „Уитън“ изгори, това няма да е интелектуалната катастрофа, която е било опожаряването на библиотеката в Александрия, в Египет. Много от книгите в Александрия не са имали копия. Нашата цивилизация оттогава е развила мания за размножаване. Тъй като има толкова много дубликати на всичко, може да се каже, че нашата цивилизация е огнеустойчива.

Мисля, че можем да кажем без страх от възражения, че нашите книги са по-малко пълни с глупости от книгите в Александрия. В онези времена хората чисто и просто са вярвали във всевъзможни неща, които не са истина. Онова са били тъжни времена.

Александрийците са вярвали, че Светът е център на вселената. Не са знаели, че някакви малки животинчета и нещастното детство причиняват толкова много болести. Сражавали са се с ножове. Всичко това го има във вашата библиотека, тук — написано е какви са били онези хора. Написано е и за нас. Нови книги за нас пристигат всеки ден. Какви сме ние? Ние сме смес от добро и зло.

Аз съм запленил от доброто и злото в мен и във всеки друг, а вече не мога да накарам никого да говори за това. Хората се срамуват заради мен.

Запленил съм от доброто и злото във вашата библиотека.

За доброто: хората от моето поколение имаха илюзията, че са много, много добри по време на Втората световна война. Това е така, защото участвахме в справедлива война. Повечето хора никога не преживяват подобно въодушевление. Почти всяка война приключва, както си му е редът, като след това ветераните ѝ остават да се чувстват излишни, измамани и наивни, убедени, че всички други участници са били също толкова зли. С американските ветерани от Втората световна война не беше така. Също и с британските ветерани, канадските ветерани, австралийските ветерани и французите, които се сражаваха на наша страна — и така нататък. Бихме казали, че нацистите са зли, във всички случаи, тъй като бяхме решили да се бием с тях. До много

скоро се постъпваше тъкмо така — врагът се обявяваше за зъл, за да може ние да сме по-бесни на бойното поле. Представете си изненадата ни, когато открихме, че този път враговете ни, германците, наистина са сатани. Бяха ги обвинявали, че правят сапун и свещи от човешки същества през Първата световна война. През Втората наистина го правеха. Сражавахме се с нещо, което е напълно безсрамно.

Това беше много лошо за нас. През тази война ние бяхме празноглави деца, каквито са всички пехотинци. В главите ни можеше да се сложи всичко и ние бихме го повярвали. Една от идеите, които бяха сложени в главите ни, беше тази, че врагът ни е толкова ужасен, толкова зъл, че ние, за разлика от него, сме забележително чисти. Илюзията за чистота, на която имахме право в определен смисъл, днес се е превърнала в наше проклятие. И сега се радвам, че имате библиотека, защото тя е паметта на човешкия род. Тя ни напомня, че всички човешки същества са до известна степен нечисти.

Да го кажем по друг начин: всички човешки същества са до известна степен алчни и жестоки — и гневни, без причина. Ето ме, пред вас, и след два дни ще стана на петдесет години. Въобразявал съм си, че през по-голямата част от този половин век съм реагирал на живота около мен като справедлив и чувствителен човек, като от време на време съм излизал от кожата си, основателно. Едва наскоро обаче установих, с помощта на лекаря си, че съм излизал от кожата си на всеки два-сет дни, независимо какво става около мен. Ставам жесток, ставам гневен, без причина. Това е злото в мен. За да не притесня някои от вас, нека ви кажа, че до следващото изригване на вулкана в мен остават още шест дни.

Не съм чист. Ние не сме чисти. Нацията ни не е чиста. И твърдя, че сърцевината на американската трагедия, чийто най-добър пример е клането на цивилни в Ми Лай, е илюзия, създадена от Втората световна война — че във войната между доброто и злото ние винаги, свършено естествено, сме на страната на доброто. Заради това сме толкова невъздържани, когато употребяваме оръжия.

Дотолкова си имаме доверие с оръжията, че много американски домакинства държат оръжия, както се държат домашни любимци. Твърде много от нас се отнасят към оръжията с всеотдайна обич. От оръжията би трябвало да ни е страх. Те са машини за убиване. Те са

само това. Трябва да се ужасяваме от тях така, както се ужасяваме от рака, цианкалия и електрическите столове.

Баща ми колекционираше оръжия. Поддържаше ги смазани. Разменяше ги с други манияци на тема оръжия — тези убиващи хора машини. По този начин той доказваше на Индианаполис, Индиана, че не е бързльо, независимо че беше човек на изкуството — архитект. Аз чисто и просто напуснах Индианаполис, което е голям напредък спрямо плюенето по ъглите и колекционирането на оръжия. А какво общо има всичко това с библиотеката в „Уитън“? Ами, наред с другите неща, в нея има много истории за оръжия — както исторически книги, така и романи за творческото приложение на експлозивите и огнестрелните оръжия.

Възможно е тези разяждащи ума истории и романи да са също толкова виновни за недостатъците на американския характер, колкото и Втората световна война. Не съм компетентен, за да представлявам историците, които се занимават с еволюцията на човешкото насилие, с начините, по които войните са били печелени или губени. Мога да представлявам писателите на художествена литература обаче и искам да се извиня от името на всички нас. Мнозина от нас завършват историите си с престрелки, сваляне на карти и смърт и милиони, милиони глупаци по света приемат нашите истории като модели за поведение в съвременния живот. Играта с оръжие не е подходящо нещо за живота, но е страхотен край на история. Тя се превърна в нещо повече от край на множество разкази за хора като Лий Харви Осуалд, Сирхан Сирхан и Артър Бремер — да назовем няколко. За тези като тях тя се превърна в най-убедителен мит, в най-облагородяващ морален урок на нашето време.

* * *

Какви други вреди са нанесли писателите? Ще го кажа пак — правят го несъзнателно и само са се опитвали да решат някои технически проблеми, присъщи на занаята им. Стрелбата е начин да завършиш историята си, което не е лесно. Другото трудно нещо е да задържиш вниманието на читателя или зрителя в продължение на определен период от време. Установено е, че публиката се справя по-

лесно, ако не се налага да симпатизира еднакво на всички герои в разказа. Авторите на свой ред измислят сюжети, с герои, чиито съдби са от голямо значение, и други герои, които могат да бъдат захвърлени като мръсни салфетки. Някои глупаци приемат и това за модел в живота. Един ужасяващ пример за това смесване на измислени истории и истинския живот беше безогледното избиване на второстепенни актьори по време на затворническия бунт в Атика, Ню Йорк. Основните действащи лица бяха другаде, така че нямаше никакъв проблем да бъде изпратена въоръжената с автомати щатска полиция, без да навреди на пиесата.

* * *

Какви други налудничави идеи неволно сме натикали в главите на хората? Много тъпацы мислят, че сме натикали там и секса. Невинни сме по това обвинение. Вината е другаде. Не споменавам имена. Преди доста време тъща ми писа от общежитието за сравнително заможни вдовици, в което живееше. Поиска от мен да престана да слагам в книгите си мръсни думи — по икономически причини. Пишеше ми, че знаела защо слагам мръсните думи в книгите си — за да продам повече бройки, — но всъщност се получавало обратен ефект — поне в нейното общежитие. Мръсните думички пречели на приятелките ѝ да си купуват моите книги. В книгите, които тя имаше предвид, бях сложил американски войници, които говорят, както говорят американските войници и аз се радвах, че имах свободата да го направя. Предполагам, че на някакво ниво се радвах на свободата да шокирам няколко възрастни дами. Преди десет или повече години, когато студентите и някои писатели утвърждаваха правото си да пишат всички проклети думички, които им дойдат наум, мнозина плашливи хора възприемаха това като вид нападение. Основното желание на много от привържениците на свободното слово, убеден съм в това, беше да ядосват онези, които се превземат. Това винаги е забавно. От узаконяването на всички тези смешни, мили, грозни думички се роди нещо красиво. Не само бяхме свободни да споменаваме която част от тялото си искаме, като по този начин подобряваме душевното си здраве и собственото си разбиране за

самите себе си, доколкото сме машини. Можехме да обсъждаме всичко! Когато се учех да бъда мил, край коляното на майка си, Бог да даде покой на душата ѝ, разбрах, че не трябва да обиждам никого, като говоря за екскременти, размножаване, религия или източниците на нечие богатство. Сега можем да говорим за всички тези неща. Мозъците ни вече не са осакатени от добрия вкус. И сега мога да видя всички други, по-зловещи табута, смесени със сексуалността и отделителната система, като религиозното лицемерие и придобитото по непочтен начин богатство. Ако трябва да обсъждаме правдиво какво е Америка и какво може да стане с нея, разговорът ни трябва да бъде наситен със съвършено лош вкус или няма да е никакъв разговор.

Предполагам, че писателите тук-там в библиотеката ви са скътали комунистически идеи. Правят го при всяка възможност. И ги крият като великденски яйца. Аз самият копнея за по-справедливо разпределение на работата и богатството. „От всекиго според способностите, на всекиго според нуждите.“ Какво може да е по-американско от това? Какво може да е по-пуританско от това? Това е стъписващо подходящо послание за издълбаване в скалата на Плимут.

* * *

Не съм марксист или маоист обаче. Аз съм човек на изкуството и най-близките ми приятели също са хора на изкуството, а при марксизъм или маоизъм, при всякаква монолитна диктатура, биха ме смачкали. Не искам да ме мачкат. За разлика от някои свои колеги, аз не очаквам Америка постепенно да ме смачка. Това е консервативна страна. Тя продължава да прави каквото е правила винаги, за добро или зло. Ще продължава да се отнася към не-белите хора зле. Винаги го е правила. Ще продължава да оставя писателите си на свобода, каквото и да казват. Винаги го е правила. Твърде мързелива е, когато нещата опрат до промяна. Имам късмет, че цветът на кожата ми е какъвто е и че правя това, което правя. Тук е мястото ми.

Що се отнася до планове Америка да стане по-добра, разбрал съм следното: големите семейства, живеещи в спокойствие, се грижат за членовете си много по-добре, отколкото може да се грижи

правителството. За изборите: бях на страната на Макгавърн и заслужавахме да загубим.

Това не е краят на света. Може да е краят на света във Виетнам. Мисля, че всяко човешко същество има потенциал за величие. Струва ми се напълно възможно Ричард Никсън, като бивш президент, да стане велик. Просто трябва да потисне злото в себе си, тоест, своята противоконституционност. Това трябва да направим и всички ние.

Уилям Ф. Бъкли в една наскоро писана статия каза, че аз бих бил много радостен от едно политическо поражение на Никсън, защото съм бил направил кариера от ненавиждането на Америка. Това показва, че не ме е чел кой знае колко. Също така написа, че съм печелел пари от говоренето за любов. Истината е, че изпитвам силни подозрения към любовта и всяка почтена моя биография би посочила този факт. Ако някой ми каже „Обичам те“, ще имам чувството, че е насочил към главата ми пистолет. Какво може да отговори човек при такива обстоятелства, освен онова, което желае да чуе въоръженият? „И аз те обичам.“ По дяволите любовта и ура за нещо друго, което изобщо не мога да назова или опиша.

И пак за доброто и злото. И за вашата библиотека. Книгите, филмите, грамофонните плочи, записите и картините, които имате тук, произтичат от най-добрата част на човешки същества, които в истинския живот често са били достойни за презрение. Най-добрият пример за доброта, произлязла от злина, за който знам, е написаното от Луис-Фердинанд Селин, френски лекар и романист, който след Втората световна война е осъден за криминални престъпления. Луис-Фердинанд Селин е псевдоним. Истинското му име е Луис-Фердинанд Детуш. Бил е син на бедни родители. През по-голямата част от живота си е бил зле платен лекар на бедни хора. Прочетох първите му романи, без да знам нищо за злостния му антисемитизъм. В първите му романи той липсва. Тези книги ме убедиха, както и много други, че авторът им е велик човек.

* * *

Всъщност съм бил свидетел на величието у един човек — добротата, която може да се открие, ако се претърси щателно. Така да

е. Сега е мъртъв. Аз обичам добрата му част. Умря по естествени причини. На 1 юли 1961 година. Любопитно — Ърнест Хемингуей се застреля на същия ден.

* * *

С това речта ми свършва. Благодаря ви.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.